

Asia: VN/6791/2026

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle eräitä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Nykytila ja sen arviointi

Keski-Uudenmaan työllisyysalue pitää hyvänä työllisyysalueiden ja KEHA-keskuksen roolien selkiyttämistä ja päällekkäisten tehtävien poistamista.

Selvityksessä KEHA-keskuksen keskeiseksi tehtäväksi tunnistetaan yhteisten tietojärjestelmien tuottaminen, ylläpito ja kehittäminen. Keski-Uudenmaan työllisyysalue pitää hyvänä sitä, että työllisyysalueilla on valtakunnallisesti yhtenäiset asiakastietojärjestelmät, mikä tukee alueiden välistä työnvälitystä ja yhteistyötä. KEHAn resurssit tietojärjestelmien kehittämiseen ovat kuitenkin liian pienet, minkä vuoksi työllisyysalueet ovat joutuneet toimimaan keskeneräisten tietojärjestelmien kanssa. Järjestelmien keskeneräisyys on hankaloittanut asiakastyötä, työn operatiivista seurantaa ja työnvälitystyötä. Lisäksi KEHA-keskuksen palveluhalukkuus tietojärjestelmien kehittämisessä kuntien tarpeista lähtien on vaihdellut ja erityisesti tämä on näkynyt Yleisen avustusjärjestelmän kehityshaasteissa.

Keski-Uudenmaan työllisyysalue pitää tärkeänä, että KEHA-keskuksen resursseja tietojärjestelmäkehittämiseen lisätään ja kehittämistyössä vahvistetaan ymmärrystä kuntatoimintaympäristöstä, ja että kehittämistä tehdään yhteistyössä kuntien kanssa. Kehittämisessä asiakkaiden työnhakua ja työllistymistä tukevien palveluiden ja asiakkaiden oman asioinnin ja aktiivisen työnhaun tukeminen tulisi olla keskiössä. Lisäksi on tärkeää mahdollistaa erilaisten rajapintojen avaaminen, joiden avulla työllisyysalueet voivat tehostaa alueen tarpeiden mukaista asiakastyötä tarpeelliseksi katsomiensa lisäosien tuella.

Keski-Uudenmaan työllisyysalue on pääosin tyytyväinen KEHA-keskuksen tiedolla johtamisen palveluihin ja yhteistyöhön KEHA-keskuksen kanssa. Samalla on tunnistettu ongelma tiedolla johtamisen fokuosoitumisessa valtion TE-palveluiden toimintalogiikan mukaisten mittarien seuraamiseen, mikä on noussut esiin myös TEM:n ja työllisyysalueiden yhteisissä seuranta- ja arviointikeskusteluissa.

Osaamisen kehittämisen palveluiden osalta Keski-Uudenmaan työllisyysalue tunnistaa nykytilan kartoituksessa siirtymävaiheen kipuilua. TE2024 uudistuksessa on kyse merkittävästä toimintakulttuurin muutoksesta, missä siirtyneeltä henkilöstöltä vaaditaan aiempaa itsenäisemmän asiantuntijaroolin haltuunottoa. On ymmärrettävää, että murrosvaiheessa KEHA-keskuksen koulutuksista on haettu tukea tähän muutokseen. Keski-Uudenmaan työllisyysalue on pitänyt hyvänä viranomaistyöhön liittyvän keskitetyn koulutusmateriaalin olemassaoloa, eikä ristiriitaa työllisyysalueen oma osaamisen lisäämisen palveluiden osalta ole syntynyt selvityksessä esitetyllä tavalla. KEHA-keskus on myös osoittanut yhteistyöhalukkuutta osaamisen kehittämisen palveluiden yhteiskehittämiseen työllisyysalueiden kanssa.

2. Tavoitteet

Keski-Uudenmaan työllisyysalue kannattaa selvityksen tavoitetta vahvistaa valtion ja kuntien yhteistä ymmärrystä toimivallasta ja roolituksista. Uudistuksen alkuvaiheessa ristiriitaa roolituksissa on ollut, eikä kuntien tarpeita, itsehallintoa ja TE2024 uudistuksen kokonaistodellisuutta ole kaikissa pöydissä riittävästi tunnistettu. TE2024 uudistuksen keskeinen tavoite oli edistää paikallisiin tarpeisiin soveltuvien työllisyys- ja elinvoimapalveluiden toteuttamista. Samalla järjestämislaki ohjaa edelleen voimakkaasti henkilöasiakaspalvelua ja valtakunnalliset mittarit on rakennettu seuraamaan asiakasprosessin toteutumista. Uusien työllisyysalueiden toiminta-aikana viranomaistyöhön on liitetty tai esitetty liitettäväksi uusia lakisääteisiä tehtäviä, vaikka tarve olisi päinvastoin asiakasprosessin keventämiseen.

3. Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Keski-Uudenmaan työllisyysalue kannattaa osittain selvityksessä esitettyjen tehtävien lakkauttamista. Työllisyysalue haluaa kuitenkin osoittaa huolensa seuraavien tehtävien lakkauttamisen vaikutuksista:

KEHA-keskuksen oikeudellisen tuen lakkauttaminen:

Keski-Uudenmaan työllisyysalue pitää tärkeänä, että työvoimaviranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamisessa turvataan jatkossakin riittävä valtakunnallinen oikeudellinen tuki. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain soveltaminen sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä, joka kohdistuu yksittäisten asiakkaiden oikeuksiin, velvollisuuksiin ja etuuksiin.

KEHA-keskuksen tarjoama oikeudellinen tuki on käytännössä edistänyt työvoimapalvelulainsäädännön yhdenmukaista soveltamista eri työvoimaviranomaisten välillä. Työllisyysalueet ovat toimintansa alkuvaiheessa, ja oikeuskäytäntö sekä vakiintuneet tulkintalinjat ovat monilta osin vielä muodostumassa. Valtakunnallisen oikeudellisen tukirakenteen poistuminen saattaa lisätä alueellisia tulkintaeroja sekä heikentää asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua perustuslain 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Keski-Uudenmaan työllisyysalue katsoo, että mikäli KEHA-keskuksen oikeudellisen tuen tehtävä lakkautetaan, tulisi jatkovalmistelussa varmistaa, että työvoimaviranomaisilla on käytettävissään muu valtakunnallinen toimintamalli tai asiantuntijatuki, joka edistää lainsäädännön yhdenmukaista soveltamista ja tukee asiakkaiden oikeusturvan toteutumista.

Tuutti-tietokannan ja aiempien tulkintalinjausten saatavuus:

Keski-Uudenmaan työllisyysalue pitää tärkeänä, että KEHA-keskuksen ylläpitämään Tuutti-tietokantaan sisältyvät oikeudelliset tulkinnat, linjaukset, ohjeistukset sekä muut asiantuntijamateriaalit säilyvät työvoimaviranomaisten käytettävissä myös mahdollisten organisaatio- ja tehtävämuutosten jälkeen.

Tuuttiin on vuosien aikana kertynyt merkittävä määrä työvoimapalveluiden toimeenpanoa koskevaa tulkintatietoa, joka tukee viranomaisten ratkaisutoimintaa, vähentää päällekkäistä valmistelutyötä sekä edistää valtakunnallisesti yhdenmukaista lain soveltamista.

Keski-Uudenmaan työllisyysalue katsoo, että tietokannan sisältämän asiantuntijatiedon säilyminen ja saavutettavuus tulisi turvata myös jatkossa riippumatta siitä, mille viranomaiselle tai toimijalle nykyisiä KEHA-keskuksen tehtäviä siirretään.

Erityisen haastavana työllisyysalue näkee tilanteen, jossa valtakunnallista oikeudellista tukea ei enää olisi saatavilla samaan aikaan, kun työvoimapalvelu-uudistuksen toimeenpanosta on kulunut vasta lyhyt aika. Tässä vaiheessa palvelujärjestelmän kehitystä valtakunnallisella oikeudellisella tuella on ollut merkittävä rooli uusien säännösten tulkinnassa, viranomaiskäytäntöjen yhtenäistämisessä sekä työvoimaviranomaisten osaamisen tukemisessa.

Osaamisen vahvistaminen:

Keski-Uudenmaan työllisyysalue ymmärtää kuntien vastuun oman henkilöstönsä perehdytyksessä ja osaamisen kehittämisessä. Työllisyysalue ei kuitenkaan pidä ongelmallisena sitä, että KEHA-keskus on tuottanut viranomaistyöhön ja tietojärjestelmiin liittyvää osaamisen vahvistamisen koulutusta. Osallistuminen koulutuksiin on vapaaehtoista ja työllisyysalueen näkökulmasta tuottaa oleellisen vahvistuksen työllisyysalueen omaan perehdytys- ja koulutuskokonaisuuteen. Samalla se mahdollistaa eri työllisyysalueilta tulevien työntekijöiden yhteisoppimisen ja osaamisen jakamisen yhden työllisyysalueen ulkopuolelle. Esityksen mukaisesti KEHA-keskus vastaisi jatkossakin järjestelmien (A-TMT ja YA) kehittämisestä, jotta vähintään järjestelmäkehityksen osalta uusien toiminnallisuuksien perehdytys- ja koulutuskokonaisuus tulisi säilyä KEHA-keskuksessa. Näin taattaisiin järjestelmien yhdenmukainen käyttö kaikilla työllisyysalueilla.

TE2024 uudistuksessa on kyse merkittävästä toimintakulttuurin muutoksesta, missä asiantuntijarooli on aiempaa valtion roolia monipuolisempi ja itsenäisempi. Keski-Uudenmaan työllisyysalue katsoo, että muutosjohtamisessa KEHAN koulutusmateriaali ja sen yhteiskehittäminen voisi tarjota tukea siirtyneelle henkilöstölle uudenlaisten ammattiroolien haltuunotossa.

On toivottavaa, että lausuntokierroksen jälkeen selvitetään vielä osaamisen kehittämisen kokonaisuuden osittaista säilyttämistä.

Kansainvälisen rekrytoinnin uudelleen järjestely:

Kansainvälisen rekrytoinnin tehtäviä ovat hoitaneet sekä KEHA-keskus että Business Finland. Tehtävissä on ollut päällekkäisyyttä. Kokonaisuus ja toimintamallit ovat osin jääneet epäselviksi työllisyysalueille. Pienemmillä työllisyysalueilla resurssit on kohdennettu oman työllisyysalueen asiakkaiden palveluihin ja työllistämiseen. Suomen markkinointi kohdemaana ja maakuvatyö kuuluu mielestämme laajemmin valtiolliselle toimijalle, ei yksittäisille työllisyysalueille. Kannatamme tehtäväkokonaisuuden siirtoa Business Finlandille.

Vaikutukset:

Esityksessä todetaan, ettei muutoksilla ole vaikutuksia kuntatalouteen. Keski-Uudenmaan työllisyysalue on tästä eri mieltä: TE2024 uudistuksen yhteydessä osaamista ja resurssia nyt lakkautettavaksi esitettyjen tehtävien hoitamiseksi keskitettiin KEHA-keskukseen, ja tehtävien lakkautuksen myötä Keski-Uudenmaan työllisyysalue arvioi, että ehdotettujen muutosten välitön lisäkustannusvaikutus työllisyysalueen kunnille on noin 0,6–0,8 milj. euroa vuodessa. Kustannukset syntyvät erityisesti osaamisen kehittämisen, juridisen tuen, monialaisen yhteistyön koordinoinnin sekä palvelujen laadunhallinnan järjestämisestä ilman KEHA-keskuksen tarjoamia valtakunnallisia tukipalveluita. Vaikka Keski-Uudenmaan työllisyysalueella on monia pienempiä alueita paremmat edellytykset ottaa tehtäviä omalle vastuulleen, aiheuttavat muutokset pysyvän lisäresursoinnin tarpeen, jota ei hallituksen esityksessä ole riittävästi huomioitu kuntatalouden näkökulmasta.

Esityksessä tulisikin nykyistä perusteellisemmin arvioida työllisyysalueen kuntiin kohdistuvat muut resurssi-, henkilöstö- ja osaamisvaikutukset. Palvelujen keskitetty vähentäminen ei saa johtaa tilanteeseen, jossa kuntien vastuut kasvavat ilman vastaavaa rahoitusta, osaamisen tukea ja muita toiminnan edellytyksiä. Erityisen tärkeää on varmistaa, ettei ONNI-palvelun lakkauttaminen, monialaisen tuen rakenteiden purkaminen tai valtakunnallisten palvelujen vähentäminen heikennä nuorten, erityisesti paljon tukea tarvitsevien nuorten aikuisten, palveluja. Näiden muutosten vaikutuksia nuorten hyvinvointiin, osallisuuteen ja työllistymiseen tulee arvioida huolellisesti. Lisäksi on huolehdittava siitä, että palveluiden jatkuvuus, laatu ja yhdenvertainen saatavuus toteutuvat koko maassa myös uudistuksen jälkeen. Kuntien kasvavaan vastuuseen tulee liittää riittävät resurssit sekä rakenteet osaamisen kehittämisen, yhteistyön ja palvelujen vaikuttavuuden seurannan tueksi. Erityistä huomiota tulee kiinnittää paljon tukea tarvitsevien nuorten palveluketjujen toimivuuteen sekä monialaisen yhteistyön jatkuvuuden varmistamiseen kuntien, työllisyysalueiden, hyvinvointialueiden ja muiden toimijoiden välillä.

Keski-Uudenmaan työllisyysalue kannattaa viranomaisroolien ja valtion ja kunnan roolien selkiyttämistä esityksen mukaisesti. Samalla työllisyysalue ei tunnista kaikkia selvityksessä esitettyjä haasteita, erityisesti juridisen tuen ja osaamisen kehittämisen palveluiden osalta. Selvityksen perusteella työllisyysalueiden keskinäinen valtakunnallinen yhteistyö ja organisoituminen aiempaa yhtenäisemmin on entistä tärkeämpää.

4. Muut toteuttamisvaihtoehdot

-

a. Laki elinvoimakeskuksista sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

-

b. Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 17 ja 18 §:n kumoamisesta

-

c. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

-

6. Lakia alemman asteinen sääntely

-

7. Voimaantulo

-

8. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

-

9. Muuta

Keski-Uudenmaan työllisyysalue pitää kannatettavana KEHA-keskuksen ja työllisyysalueiden työnjaon ja vastuiden selkiyttämistä. Selvityksessä ei kuitenkaan arvioida erilaisia vaihtoehtoja KEHA-keskuksen tehtävien toteuttamisesta, vaan tehtävät joko esitetään säilytettäväksi sellaisenaan tai lakkautettavaksi kokonaan.

Selvityksen perusteella osa käytännön haasteista liittyy käynnistysvaiheeseen, ja on huomioitava, että selvityksen tekohetkellä työllisyysalueet olivat organisoitumisen osalta hyvin eri vaiheissa mm. sen perusteella, oliko alueella ollut uudistusta edeltävää kuntakokeilutoimintaa vai ei. Siirtymäaika yhteistyön käynnistymiseen ja toimivien yhteistyörakenteiden kehittymiseen jäi valitettavan vähäiseksi ja selvityksessä korostuu niiden alueiden vaikutus, jotka ovat aiemman kuntakokeilutoiminnan ansiosta pidemmällä organisoitumisessa ja toiminnan kehittämisessä. Keski-Uudenmaan työllisyysalue on käynnistänyt toimintansa 1.1.2025 ja organisoinut toimintansa sen mukaisesti, että KEHA-keskus tuottaa selvityksessä mainitut palvelut. Erityisesti osaamisen lisäämisen ja juridisen tuen palveluiden lakkauttamisella on suorat vaikutukset sekä vastuukunta Järvenpään resurssointiin että työllisyysalueen henkilöstön roolituksiin. Lisäksi selvityksessä esitettyjen säästöjen yhteydessä on huomioitava, että toimintojen lakkauttamisella ja tehtävien siirtymisellä on suoria kustannusvaikutuksia kunnille. Näihin tehtäviin liittyvää rahoitusta ei palveluiden siirtymävaiheessa kohdennettu kuntiin. Hallituksen esityksessä näitä tarkempia kustannuslaskelmia työllisyysalueille siirtyvistä tehtävistä ei ole tehty, mutta vaikutuksia voidaan arvioida toiminnallisten muutosten perusteella.

Jamisto Annukka
Keski-Uudenmaan työllisyysalue / Järvenpään kaupunki